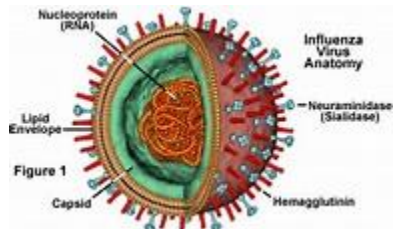

ኮሮና ቫይረስ ምንድነው? በእንስሳትና በሰው ላይ ምን ችግር ያመጣል?

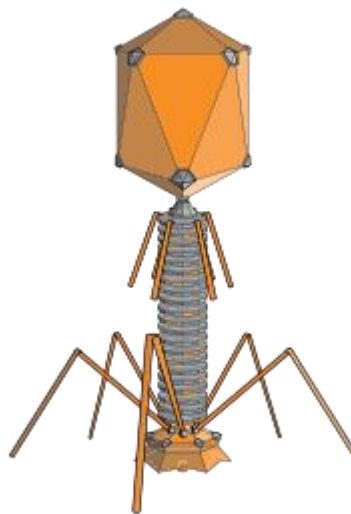
መስፍን ታደሰ*

*ለባዮ ዳይቨርሲቲ (BIODIVERSITY) ማስተማሪያ ተብሎ ካዘጋጀው የእንግሊዝኛ ጽሁፍ (በጣም አጥሮ) የተተረጎመ።

ቫይረስ ሕይወት ባላቸው ፍጡራን እና ሕይወት በሌላቸው ግዑዛን መካከል የሚመደብ ነው ሲሉ በርሱ ላይ ጥናት የሚያደርጉ ምሁራን ይገልጻሉ። ኮሮና፣ የእንፍሉዌንዛ፣ ኤይድስ፣ ወዘተ የቫይረስ አይነቶች ናቸው። በባህርይ ወይም በሚያጠቁት የሰው፣ የእንስሳ ወይም የእጸዋት አካል አንድ የሆኑት አብረው ይመደቡና ስም ይሰጣቸዋል። ለምሳሌ ያህል የሁለቱን ምስል ተመልከቱ፣ የእንፍሉዌንዛ ቫይረስ (ምስል ፩) እና የባክቴርያ ቫይረስ (ምስል ፪)፣ የእንፍሉዌንዛን ጉዳይ እናውቃለንና እንተወው፣ የባክቴርያ ቫይረስን ብዙዎቻችን ስለማናውቀው ይህ ቫይረስ ፌጅ (PHAGE) ወይም ባክቴሪያፌጅ (BACTERIOPHAGE፣ ባክቴርያ ገዳይ እንደ ማለት ነው) ይባላል። አንዱ ፌጅ ባክቴርያ ውስጥ በመግባት እና በራሂ አካሉን (GENES) በማባዛት ብዙ ሺህ ፌጆችን ይፈጠርካል ወይም ይሰራል፣ የባክቴርያውን ከባቢ አካል በመሰባበርና በመበታተን ባክቴርያውን ይገሉታል፣ እነርሱም ወደሌላ ባክቴርያ በመሄድ መራባታቸውን ይቀጥላሉ። ለእነርሱ ሕይወት እንደዚህ እየሆነ ይቀጥላል ወይም ይጓዛል፣ ባክቴርያዎቹ ይሞታሉ ወይም ይጠፋሉ።

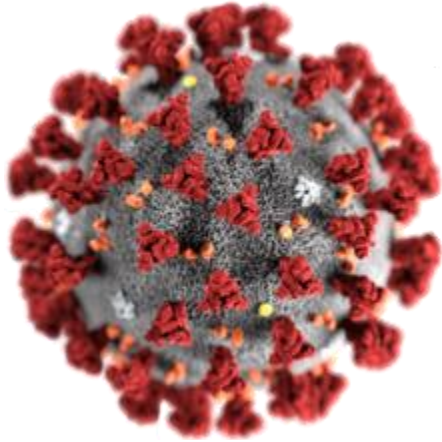

ምስል ፩

ምስል ፪

ኮሮና (ምስል ፫) እንደ ሌሎቹ ቫይረሶች ሕይወት የሚኖረው በእንስሳት እና በሰው አካል ውስጥ ተገኝቶ ከዚያም ወደ ህዋሳት የውስጥ ክፍል ገብቶ መባዛት ሲጀምር ነው፣ ሕያው የሚሆነው በዚህ ሁኔታ ነው። አለበለዚያ እንደማንኛውም ንጥረ ነገር፣ ለምሳሌ ጨው፣ ስኳር፣ ዱቄት፣ ወዘተ፣ የሚቆጠር ነው።

ምስል ፫

የህያውነት አንዱ መለኪያ፣ ለሰው ሲሆን ልጅን ወይንም ተተኪን መውለድ፣ ለእንስሳም፣ ጥቃቅን ነፍሳትን ጨምሮ፣ እንዲሁ ነው። ለሕያውነት ሌሎች መለኪያዎችም አሉ። ለጊዜው በዚህ መለኪያ ላይ እናተኩራለን። ቫይረስ ከሕያዋን ህዋሳት ውጭ ሲሆን እንደ ንጥረ ነገር ይቆጠራል። ህዋስ ወይም ህዋሳት ውስጥ ሲገባ በፍጥነት መባዛት ይጀምራል፣ ህይወት ያለው ሆነ ማለት ነው።

ወደ ህዋስ ውስጥ እንዴት እንደሚገባ በመስኩ ጥናት ያደረጉ ምሁራን ሲገልጹ በመጀመሪያ የቫይረሱ የውጭው አካል ከህዋሱ የውጭው አካል ጋር መናበብ ይጀምራሉ። ይህንን ንጥረ ነገራዊ መናበብ ብለን ልንጠራው እንችላለን። የቫይረሱ እና የሕዋሱ የውጭው አካል ንጥረ ነገር ጥምረት ይፈጥራሉ። ቫይረሱ ወደ ህዋሱ ውስጥ መግቢያ በር ፈጠረ ማለት ነው። ህዋሱ ደግሞ የሚጠጣ፣ የሚበላ፣ ወይም ሁለቱንም የሆነ ንጥረ ነገር ያገኘ ይመስለውና በውጫዊው አካሉ የመግቢያ ቀዳዳ ፈጥሮ የቫይረሱ በራሂ (GENE OR GENES) ወደ ውስጥ እንዲገባ ያደርጋል። የአንድ ኮሮና ቫይረስ በራሂ አካል የህዋሱን (የሰው፣ የዶሮ፣ ወይም የሌላ እንስሳ) ውስጣዊ ሌላ አካል በመጠቀም በሺዎች የሚቆጠሩ የራሱን በራሂዎችን ይፈጥራል። ለዚህ ተግባር ራይቦዝምስ (Ribosomes) የተባሉትን ለህይወት አስፈላጊ የሆኑትን ፕሮቲኖችን (PROTEINS) እና ሆርሞኖችን (HORMONES) የሚፈጥሩልንን የህዋሱን አካል ይጠቀማል። የህዋሱን ተፈጥሯዊ ተግባር ያስናክላል ወይም ያቋርጣል። ተጠቂው አካል ቀጥሎ ሙሉው ወይም ከፊሉ የሰው አካል፣ ወይም እንስሳ ጉዳት ይደርስበታል። የህክምና እርዳታ ካላገኘ እስከ መሞትም ሊደርስ ይችላል። የኮሮና ሕይወት እንደዚህ እየሆነ ይቀጥላል ወይም ይጓዛል፣ የሰው እና የእንስሳ ሕይወት ግን ይጠፋል።

Coronaa virus in an
Australiana lab 1024x!

